

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح استفساریه جزء (۴) بند (ب)»
تبصره (۲) ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی»

مقدمه

مطابق جزء «۴» بند «ب» تبصره «۲» ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی (مصوب ۱۳۸۰/۰۷/۱۴)، «از تاریخ تصویب این قانون برای مشمولان این تبصره، چهار درصد (۴٪) به نرخ حق بیمه در قانون تأمین اجتماعی افزوده خواهد شد که آن هم در صورت تقاضای مشمولان قانون، به طور یکجا یا به طور اقساطی به وسیله کارفرمایان پرداخت می‌شود».

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

نص مبهم قانون مذکور و به تبع آن نحوه استنباط و اجرای آن طی سنوات پس از تصویب سبب بروز مشکلات متعددی برای کارفرمایان و بیمه‌شدگان مشمول قانون بازنشستگی در مشاغل سخت و زیان‌آور شده است. با توجه به دلایل توجیهی طرح پیشنهادی، سوءبرداشت از متن قانون نه تنها سبب عدم توجه کارفرمایان به کاهش یا رفع صفت سخت و زیان‌آوری از محیط شده است، بلکه سرگردانی و نگرانی مضاعفی را در احراز شرایط بازنشستگی برای بیمه‌شده و برهم خوردن نظام مالی کارفرمایان به همراه داشته است. بر این اساس طرح استفساریه پیشنهادی با هدف رفع مشکلات فوق از سوی نمایندگان ارائه شده است که گزارش حاضر به بررسی کارشناسی آن می‌پردازد.

شماره ثبت:

۵۳۲

شماره چاپ:

۱۲۷۳

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۱۰/۳۰

بررسی کارشناسی

الف) طرح استفساریه بیان می‌دارد: که «آیا هدف قانونگذار در جزء «۴» بند «ب» تبصره «۲» ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی که مقرر می‌دارد: «از تاریخ تصویب این قانون جهت مشمولان این تبصره چهار درصد (۴٪) به نرخ حق بیمه در قانون تأمین اجتماعی افزوده خواهد شد که آن هم در صورت تقاضای مشمولان قانون، به طور یکجا یا به طور اقساطی به وسیله کارفرمایان پرداخت خواهد شد» افزودن چهار درصد (۴٪) به نرخ مقرر در ماده (۲۸) قانون تأمین اجتماعی و پرداخت همه‌ماهه آن از سوی صاحب کار تا رفع صفت سخت و زیان‌آوری از محیط کار مطابق قانون تأمین اجتماعی می‌باشد؟» و در پاسخ به این استفسار بیان می‌دارد که: «بلی» به موجب استفساریه پیشنهادی، کارفرمایان مکلفند ماهیانه (مطابق ماده (۳۹) قانون تأمین اجتماعی) در زمان پرداخت کسور بازنشستگی فرد مطابق ماده (۲۸) قانون تأمین اجتماعی، چهار درصد (۴٪) حق بیمه مربوط به مشاغل سخت و زیان‌آور را نیز تا زمان رفع شدن صفت سخت و زیان‌آوری از محیط کار به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت کنند.

معاونت پژوهش‌های

اجتماعی - فرهنگی

دفتر: مطالعات

اجتماعی

سایر دفاتر:

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۱۰۱۶۳۵۲

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۱۲/۸

ب) چالش‌های اجرایی جزء «۴» بند «ب» تبصره «۲» ماده (۷۶): از زمان تصویب قانون اصلاح تبصره «۲» ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی، مصوب ۱۳۸۰/۰۷/۱۴، و به موجب ماده (۱۴) آیین‌نامه اجرایی موضوع قانون، مصوب ۱۳۸۵/۱۲/۲۶، میزان چهار درصد (۴٪) نرخ حق بیمه یاد شده در قانون، به هنگام احراز شرایط بازنشستگی فرد، به وسیله سازمان تأمین اجتماعی از واگذارنده کار (صاحب کار یا کارفرما) مورد مطالبه قرار می‌گیرد. این موضوع مشکلات متعددی را به وجود آورده است:

۱. به سبب طولانی بودن دوره اشتغال، امکان استفاده ذی‌نفع از مزایای این قانون به سبب احتمال انحلال محل کار (شرکت)، تغییر شغل، در دسترس نبودن کارفرما به هر دلیلی، عدم پذیرش پرداخت این مبلغ از سوی کارفرما و سایر عوامل، در بیشتر موارد وجود ندارد.

۲. عدم حضور کارفرما یا نپرداختن این مبلغ از سوی وی به هر دلیلی در زمان احراز شرایط بازنشستگی بیمه‌شده، وی یا ملزم به ادامه دوره اشتغال همانند بیمه‌شدگان در مشاغل عادی است و یا به جهت بهره‌مندی از مزایای قانون باید مبلغ قابل توجهی را به عنوان انباشت چهاردرصد موضوع قانون به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت نماید، که این موضوع موجب تحمیل فشار مالی زیادی به بیمه‌شده خواهد بود.

۳. تغییر محیط کاری فرد بیمه‌شده طی سنوات اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌آور، سبب بروز مشکل در تعیین میزان دقیق تعهد کارفرمایان در پرداخت چهار درصد (۴٪) می‌گردد.

۴. ممکن است محیط‌های کار اولیه به طور کامل وجود خارجی نداشته باشند یا بیمه‌شده فوت کرده باشد و به دلیل عدم اطلاع وراثت قانونی، این مدت در سابقه وی منظور نگردد. به همین علت در لحاظ کردن میزان مستمری رقم قابل توجهی به زیان بازماندگان (مستمری) برقرار می‌گردد.

۵. واگذارنده کار در پایان هر سال، سود یا زیان متعلقه را بدون احتساب ۴ درصد مذکور، تقسیم می‌کند، تغییر شغل می‌دهد و یا محیط کارگاه را کلاً واگذار می‌کند، علاوه بر آن در مدت ۲۰ و یا ۲۵ سال، واگذارکننده کار، به دفعات برای اخذ کارت بازرگانی و یا ارائه سهام به بازار بورس و یا فروش سهام و یا واگذاری کل کارگاه و غیره... از تأمین اجتماعی مفاصاحساب دریافت می‌نماید، ضمن اینکه در طی این سال‌ها مالیات هر سال را نیز به همان نسبت (بدون منظور کردن ۴ درصد حق بیمه) پرداخت می‌کند، که ۴ درصد مربوطه در هیچ‌یک از دفاتر رسمی سالیانه شرکت منظور نمی‌شود. در نتیجه واگذارکننده کار در موعد بازنشستگی بیمه‌شده، با ارقام قابل توجهی مواجه می‌شود که پرداخت آن ضمن مخدوش کردن صورتحساب‌های مالی کارگاه، بعضاً در توان واگذارنده کار نیست، که این عدم پرداخت و یا نپرداختن به موقع آن، موجب سرگردانی بیمه‌شده می‌گردد.

ج) بررسی نیت قانونگذار: بررسی مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی در زمان بررسی و تصویب قانون بازنشستگی در مشاغل سخت و زیان‌آور نیز مؤید دیدگاه طراحان استفساریه حاضر است. هدف اصلی قانون و نیت قانونگذار مبنی بر رفع مشکلات اجرایی موضوع قانون و حمایت از شاغلان در این مشاغل، نشان‌دهنده احاله پرداخت کسور سهم بیمه کارگر به زمان بازنشستگی بیمه‌شده نبوده است.

از سوی دیگر؛ عبارت «به طور یکجا یا به طور اقساطی به وسیله کارفرمایان پرداخت می‌شود» که زمینه تفسیرهای غلط توسط مجری را فراهم کرده معطوف به آن دسته از کارگرانی است که زمان بازنشستگی آنان پس از اجرای قانون بوده و طبیعتاً سهم ۴ درصد حق بیمه آنان به صندوق تأمین اجتماعی پرداخت نشده است. بدیهی است پرداخت ۴ درصد حق بیمه مشاغل

سخت و زیان‌آور باید در زمان واریز کسور بازنشستگی توسط کارفرما در پایان هر ماه صورت گیرد. عدم واریز ماهیانه کسور مشکلات مطروحه را در آینده استمرار می‌بخشد.

د) آثار و مزایای تصویب طرح پیشنهادی: نکته نخست آنکه، از آنجایی که آثار اجرایی استفساریه در صورت تصویب معطوف به آینده است، لذا هیچ‌گونه آثار مالی برای سازمان تأمین اجتماعی به همراه نداشته و می‌تواند آثار مثبتی را برای ذی‌نفعان (کارفرما، کارگر و سازمان تأمین اجتماعی) به همراه داشته باشد. اهم آثار مثبت اجرایی استفساریه به شرح زیر است:

- افزایش درآمد سازمان تأمین اجتماعی: با اجرای قانون به نحوی که کارفرمایان مشاغل سخت و زیان‌آور مکلف باشند مطابق ماده (۳۹) قانون تأمین اجتماعی، کسر ۴ درصد حق بیمه را به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت نمایند، سازمان تأمین اجتماعی از محل این قانون درآمد قابل توجهی به دست خواهد آورد.

- رفع پیچیدگی‌های مشاغل سخت و زیان‌آور: مشکلاتی از قبیل در دسترس نبودن کارفرمایان در موعد بازنشستگی، ناتوانی کارفرمایان از پرداخت حق بیمه در پایان دوره اشتغال و عدم برخورداری بیمه‌شده از مزایای قانون با پرداخت به موقع و ماهیانه کسور مذکور رفع خواهد شد.

- ایجاد انگیزه در کارفرمایان برای ایمن‌سازی عوامل شرایط محیط کار: به دلیل قابل توجه بودن مبلغ کسور مذکور به صورت ماهیانه، این موضوع می‌تواند انگیزه مناسبی برای اجرای بند «۱» تبصره «۲» ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی در خصوص ایمن‌سازی عوامل شرایط محیط کار مطابق حد مجاز و استانداردهای مشخص شده در قانون کار، توسط کارفرما گردد که به نوعی هدف اصلی قانون نیز حاصل شود.

- تأمین رفاه برای بازنشستگان و شاغلان در محیط‌های سخت و زیان‌آور: استفاده از مزایای قانون سخت و زیان‌آور حق کارگرانی است که در محیط‌های نامناسب و آسیب‌زننده به روح و جسم، مشغول به کار می‌باشند. قانونگذار به ازای کار در چنین مشاغلی به ازای هر سال کار، ۱/۵ سال سابقه کار در نظر گرفته است. در صورتی که حق بیمه این دسته از کارگران مطابق قانون تأمین اجتماعی به موقع پرداخت شود، این اشخاص می‌توانند بدون دغدغه و پیچیدگی‌های یاد شده، در پایان دوران اشتغال از مزایای بازنشستگی خود استفاده کنند.

- کاهش فشار مالی بر کارفرمایان و به خصوص کارفرمای آخر و رعایت عدالت: همان گونه که در قسمت بیان مسئله اشاره شد، پرداخت در موعد بازنشستگی بیمه شده و پایان دوران اشتغال وی، توسط آخرین کارفرما، بار مالی سنگینی را بر وی تحمیل می‌نماید، بار مالی که ممکن است همه آن در تعهد آخرین کارفرما نبوده باشد. بنابراین از این حیث که مبلغ کسورات به تناسب محل کار و میزان توقف کارگر در کارگاه، بر کارفرمایان تقسیم می‌شود، هم می‌تواند فشار مالی بر کارفرما را کاهش دهد و هم به عدالت نزدیک‌تر است.

- پیشگیری از مسائلی مانند اخراج کارگران و فرار بیمه‌ای: گاه کارفرمایان به سبب ترس از پرداخت ارقام سنگین در پایان دوران اشتغال بیمه‌شده، به اعمال خلاف قانون و مقررات از قبیل اخراج کارگران یا به کارگیری موقت آنها، اقدام می‌کنند. این موضوع در صورت اجرای صحیح قانون قابل پیشگیری است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

بررسی‌ها نشان داده است که یکی از مهم‌ترین مشکلات کارفرمایان و بیمه‌شدگان در مشاغل سخت و زیان‌آور، موضوع مطالبه ۴ درصد حق بیمه به وسیله تأمین اجتماعی در زمان احراز شرایط بازنشستگی بیمه‌شده است.

بر این اساس همان گونه که مشکلات نحوه و مدت احتساب سابقه اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌آور و چگونگی تعیین تناوب و توالی اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌آور با تصویب دو استفساریه مرتفع گردید، طرح استفساریه حاضر نیز می‌تواند در رفع مشکلات اجرایی شدن جزء «۴» بند «ب» قانون اصلاح تبصره «۲» الحاقی ماده (۷۶) قانون اصلاح مواد (۷۲) و (۷۷) و تبصره ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی، مصوب ۱۳۵۴ و الحاق دو تبصره به ماده (۷۶) مصوب ۱۳۷۱ (مصوب ۱۳۸۰/۷/۱۴)، مؤثر باشد. بنابراین تصویب طرح استفساریه پیشنهاد می‌گردد.

